

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld.—kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrť leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — *Rokopisi*
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Zahvalnica

gospodu državnemu in deželnemu poslancu **Mih. Hermanu** od Vranjskega okr. zastopa od-
poslana 26. t. m., glasi se v izvoru tako:

Blagorodni gospod.

Podpisani si jemlje redko čast, Vam radostno naznaniti, da mu je tukajšno okrajno zastopstvo v svoji glavni skupščini dne 26. nov. enoglasno naložilo, Vam blagi gospod v imenu celega Vranskega okraja najsrčnejšo zahvalo izraziti za možato Vaše postopanje v štajerskem deželnem zboru v obče, posebno pa za zlate besede, ki ste jih izustili pri obravnavi preustrojstva občinske postave in vesoljne državne uprave, z britkim sožalovanjem, da so Vas mnogi, kojih sveta dolžnost bi bila za blagor ljudstva skrbeti, v tej prevažni reči popustili.

Blagovolite, blagorodni gospod, sprejeti ponovljeni izraz visokega spoštovanja in srčne ljubezni Vam udanega celega Vranskega okraja.

Dano iz glavne skupščine okrajnega zastopstva na Vranskem 26. nov. 1874.

Načelnik:
Brinovec l. r.

Naj dostavimo tej izjavi, ki nas iz srca veseli, le to, da si je s to „zahvalnico“ okrajni zastop vranski visoko čast in spoštovanje vseh pametnih Slovencev pridobil, kajti spričuje „zahvalnica“, da umete bistro glavo g. Hermana in spoštujete nja neustrašeni trud za pravi blagor slov. ljudstva. Ako postane Vaše spoznanje občno po vsem Slovenskem, ni obupati nad lepšo bodočnostjo slovenskega ljudstva. Vredn.

Državne naprave za uboge.

Dva poglavitna uzroka sta bila, da so državne oblasti in to že v srednjem veku za-
deve ubozih v svoje področje vzeti bile primo-

rane: boji in pa oproščenje nesvobodnih podložnikov (Leibeigene). Stalnih armad v starih časih niso imeli, ampak le prostovoljnih najemnikov za čas boja, s kterimi so se družili velikaši s svojimi grajščinskimi podložniki. Je bil boj pri koncu, so se tudi najemniki razpustili, a mnogi se niso več hoteli dela poprijeti, marveč so se rajši okolj klatili, kradli in ropali, sleparili in beračili, kakor jim je bolj kazalo. Boji so pomnoževali uboštvo, z uboštvom pa je navstala javna nevarnost. — Druga nezgoda je navstala, ko se je nesvobodno podložstvo odpravilo; „gospodje“ se niso več brigali za osvobodence, ti pa, ker so bili večjideli ubožni, tiščali so v mesta, kar je število ubožcev še bolj pomnožilo. Tako so bile državne oblasti primorane, zadeve ubozih v svojo skrb vzeti. Kako da se je to godilo, je treba vediti, ker zamoremo le tako sedanje stanje javnih naprav za uboge pravično soditi. Poglejmo v nektare države.

Na Angleškem, kder se je že v srednjem veku poljedelstvo močno povzdignilo, delalnih moči pa premalo bilo, je državna oblast skušala siliti ubožce k delu in sicer v domačem kraju. Še le v drugi polovici 17. stoletja se jim je dovolilo, da so smeli tudi po drugih krajih dela in preužitka si iskati. Od kraljice Elizabete (1558—1602) počenši je na Angleškem kot poglavitno ravnilo za preskrbljevanje ubozih veljalo: da ima država dolžnost, skrbeti ne le za tiste, ki delati ne morejo, ampak tudi za tiste, ki delati zamorejo in hočejo. Vsled tega so se napravljati začele po vseh kneževinah posilnice, v kterih so dela dobivali vsi, ki se niso spričati mogli, da imajo dovolj preužitka. Slednjič se je (1601) celó posamesnim duhovnijam ali faram zaukazalo, da morajo ubogim, ki še delati morejo, za delo skrbeti. Namen pri vsem tem je bil, delalce posiloma doma pridrževati in tako beračenje in postopanje zabraniti. Nasledek je pa bil in je še, da so se sicer srenje obogatile, številke ubozih

pa grozno povišale, kar spričujejo uboščine, t. j. plačila posamesnih duhovnij, da se ubožcem podpora, drugim pa delo daje. Pred sto leti znašale so te davščine nad 700.000 funtov šterlingov (1 funt po naših denarjih blizo 10 gld.); do leta 1832 so pa narasle na 7 milijonov funtov štrl.! Da se tej sužnosti v okom pride, sestavil se je l. 1834 poseben komisijon, ki je po resnem pretresovanju prišel do tega, da je na vsako stran velika napaka, ako se posamesne cerkvene srenje silijo, da morajo vse svoje ubožce same preskrbljevati, ker pri vedno večjem številu ubožcev ni več mogoče zadostovati vsem: onemoglim s podporami, zdravim pa z delom. Komisijon je tudi izrekel, da je celó krivo, ako se država ravna po načelu, da se morajo z delom preskrbljevati vsi, ki so zdravi in dela iščejo. Ker se je pa nevarno dozdevalo komisijonu, naenkrat popustiti to načelo, je nasvetoval nektare, še zdaj veljavne spremembe starodavnih določil in te so: 1) Vsak, kdor je za delo, mora delati; v ta namen se napravljajo naj, če treba, srenjske delalnice ali fabrike, v katerih se delalci obojega spóla ostro nadzorujejo. Plačila ne dobivajo v denarjih, ampak v stvarih, za preužitek potrebnih, toda tako, da delalec v teh javnih delalnicah bolj na tesno gre, kakor bi mu sicer šlo, če si zaslužka po drugod išče. 2) Da se delalnice lažje vzdružujejo, se sme več srenj v ta namen združiti. 3) Uprava vseh ubožnih naprav pripada osrednji oblasti v Londonu, ki skrbi za primerno osnovanje javnih delalnic in nadzoruje opravila delalcev. — Da se pri vsem tem število ubožcev ne zmanjšuje, marveč grozno narašča, se ume samo po sebi in spričujejo tudi žalostni glasovi z Angleškega. Naj bi se beračenju v okom prišlo, je bila izdana l. 1846 postava, vsled ktere zadobi domovinsko pravico v srenji, kdor je 5 let neprenehoma v njej bival.

Na Francoskem je do prekucije l. 1789 stanje še precej znosno bilo. Beračenje po tujih krajih je bilo ostro prepovedano; srenje imele so dolžnost preskrbljevati svoje ubožce in tudi pravico nalagati primernih doklad za preskrbljevanje ubožih. Zraven teh javnih naprav za uboge bile so mnoge cerkvene ter je Francija poleg Španske vzor krščanske dobrotelčnosti bila. Prekucija leta 1789 je pa vse razdjala. Tačasni brezbožni liberalci so si prisvojili pogubno načelo, da mora država vsem podložnikom skrbeti za primeren preužitek, toraj onim, ki ga nemajo, tudi za primerno delo. Prvo je toraj bilo, da so pograbili vse cerkvene ustanove za uboge, potem pa na vrat na nos staviti začeli „narodne delalnice“. Tako se je grozno veliko denarja zapravilo, število zanikarnih, na „državno“ pomoč se zanašajočih nemaničev strašno pomnožilo, da je še zdaj za vsako vlado najhujša skrb, kako toliko ljudem „primerne“ zaužitka priskrbeti. Sreča, da ima na Francoskem kat. cerkev tako vnetih škofov,

duhovnikov in vernikov, ki skušajo po čudovitem naporu zmanjševati nadloge brezštevilnega siromaštva. —

V nemških deželah so se državniki modro ogibali napak, ki so na Angleškem in Francoskem toliko škodovali. V 16. stoletju je predpisal drž. policijski red, da naj srenje, kolikor morejo, za svoje onemogle ubožce skrbé; če pa podpora ubožih denarne moči srenje presega, se naj dajejo pooblastila za beračenje (Bettelbrief), da si revež po drugod pomoči išče. Davek za ubožno denarnico se je le v nekterih deželah vpeljal, in to le za slučaj, ako prostovoljni darovi ne zadostujejo. Nikjer pa ni obveljalo pogubno načelo, da ima država dolžnost, ubogim za delo in preužitek skrbeti. Mesto tega se je pa po Nemškem zasebna dobrotelčnost, posebno med katoličani, dokler jih Bismark rubiti ni začel, kaj veselo razvila ter je mnogo društev in koristnih naprav za uboge rodila.

Posnemimo zdaj iz vsega koristne nauke.

1) Po spričevanju zgodovine so povsod največje napake navstale, kder se je nekrščansko načelo sprejelo, da mora država sama vsem ubogim za preužitek skrbeti. To je gladka pot v komunizem alj sodeležnost premoženja; kajti po tem nauku ima vsak človek osebno pravico, tirjati od države, da ga redi. To pa dela iz ene strani lenuhov, iz druge pa preuzetnežev, katerim nobeno plačilo ne zadostuje, in slednjič lahkoživecev, ki se zanašajo na krušno mater „državo“, zapravljajo, na bodočnost pa ne mislijo.

2) Ravno tako pa tudi kat. cerkev sama preskrbljevanju ubožih ni več kos, ker so se družbinske razmere v teku časa bistveno spremenile. Kakor smo videli, so bile države že v srednjem veku primorane, skrb za uboge v svoje področje vzeti, ker je navstala živa potreba ubožne policije, ktere pa cerkev sama izvrševati ne more. S samo besedo tudi ne more cerkev ne lenobe odpraviti, ne potepuhov in sumljivih beračev odganjati; tu je treba sile, ktera pa državni oblasti pripada.

3) Če pa niti država, niti cerkev sama za se temu poslu ni kos, je le tretje mogoče in edino blagonosno, da si namreč država in cerkev lepo v roke sežete, druga drugo pri tem težavnem poslu podpirate. Državino sodelovanje bodi podpiralno, to je: država ali prav sa prav postavni organi po srenjah naj pomagajo le tam, kder ne zadostuje več cerkev, kar posebno gledé policije velja. Zatorej naj ostanejo in se prav vredijo cerkvene naprave za uboge, ki so dan današnji tim bolj potrebne, čim bolj je stan ubožcev duševno zanemarjen. Država, ako boče krščanska biti, mora pri tem prevažnem poslu cerkvene organe krepko podpirati, kajti sami darovi ne bodo ubožstva zmanjšali, niti ne ubožcem težav zljajšali.

4) Na cedilu pa mora ostati vsa državna

naredba, po kateri se hoče, kakor zdaj pri nas, brez cerkvenih organov stvar izvrševati. Res da §. 29. postave od 12. marc. 1873¹ posebnih določeb zastran cerkvenih naprav za uboge obeta; toda pregrešek, da se je po tej postavi preskrbljevanje ubozih izključljivo srenjskim organom izročilo, ta pregrešek utegne prav onih nasledkov imeti, ktere hoče postava zabraniti, da se namreč število ubozih ne bo zmanjšalo, marveč še pomnožilo. Če se bo, kar je upati, farna ubožna blagajnica ohranila, bo po srenjah dvojna delitev, srenjska in farna. Skušnja pa uči, da, več ko je ustanov in premoženja za uboge, bolj tudi število tistih, ki radi ob tujih stroških živé. narašča. Če bodo pretkani ljudje zvovali, da se na dveh krajih ubogim podpora deli, bodo tudi skušali iz obeh blagajnic pomoči dobiti; dušni pastir pa, kakor tudi srenjski oskrbnik ubozih ne bosta mogla tega vselej zabraniti, ker nemata enega zapisnika ubozih. — Toraj vzajemnost med cerkvijo in državo — to je edino prava pot, po kateri se doseže zaželeni uspeh!

Gospodarske stvari.

Neka napaka porezovanja sadunosnih dreves, ki se nahaja pogosto po naših sadovnjakih.

Nekteri sadjereci imajo napačno navado, da na sadnih drevesih posebno na jablanah 4—5 glavnih vej, na kterih je mogočna in težka krona, od spodaj na vzgor na 10 in še više črevljev do golega porezavajo tako, da le na vrhu gost grm košatega vejevja in vejičja kakor velikanska metla kvišku moli. Tako porezovanje je proti vsej naturi drevja in proti vsej pameti in skušnji. Košat vrh posebno z sadjem obložen vejo teži in jo dostikrat polomi. Če pa močen vihar potegne, odide tako prirezano drevo le težko kdaj večemu ali manjšemu poškodovanju. To se pa toliko prej zgodi, kolikor večje je drevo, kolikor daljših in od spodaj bolj iztrebljenih vej ima, in kolikor več je sadja in listja na njih. Če take veje še vrh tega imajo bolj horizontalno (ravno) lego ali celo navzdol visé, je polom skoro neogiben.

Veje se torej naj naturi dreves primerno in pametno izrezujejo in trebijo. Gledati se mora na to, da spodnje veje uspešno rastejo; v ta namen se morajo najsrajnejše vejice glavnih vej nekoliko prikrajšati in tudi tako imenovane vodene vejice sem ter tje po stebelu glavnih vej na pravem mestu puščati, da sčasoma drevo lepo košato, od vseh strani enakomerno sklenjeno krono dobi. Tako se vsaj na drevesih, ki še niso prestare, sčasoma zopet lepa primerna krona vzredi, in drevo ne bode po polomu škode trpelo, naj je še toliko z sadjem obloženo.

Gospodarske skušnje.

Kako zmrznjena klaja na mleko deluje. Letošnje leto so po nekterih kantonih na

Švicarskem nekaj posebnega opazili. Pokladajé kravam zmrznjeno klajo so dobivali mleko, ki je večidel svoje masti zgubilo in iz njega narejene putrove grebe (štruče) so bile silno majhene. Nasproti temu je pa mleko imelo obilno mero sirovine v sebi tako, da je ta primanjkljej putra bogato nadomestila. Stari skušeni sirarji pravijo, da še niso nikdar mleka na siru tako bogatega pokuhavali kakor letošnjega leta, ko so zmrznjeno klajo kravam mlekaricam pokladali.

Korist brezovega listja. Vsakdo si rad na mehki blazini spočije ali na rahlem stolu trudne ude okrepi. Konjska žima in živinska dlaka je draga in toraj je ne zmore vsak. Skušnje so pa učile, da brezovo listje te tvarine prav dobro nadomestuje, ker so blazine, stoli in druge take priprave z njim natlačene mehke, rahle in 6—7 let stanovitne ostanejo. Listje, ktero se hoče v ta namen rabiti, se mora pred slano nabrati, v senci posušiti in potem z njim omenjene stvari natlačiti. („P. Ldw.“)

Trsna uš in še druge uši. Tudi v vinogradih okoli Geneve so našli trsno uš. Pri tem zasledovanju so pa naleteli še na druge koreninske mrčese, ki so dozdej zvedencem še celó neznani. Isto tako so se našle koreninske uši na raznih plevelih: na piriki, osetu, travnih plemenih, kakor tudi na sočivju: brenu, korenju, zeleni alj zelerju in na mnogih gomoljnicah (Knollengewächs) pod zemljo. Gotovo ni ta uima še le od preteklega jeseni, le opazila se prej ni. Če pa to vemo, bomo v prihodnje uzrokov slabemu pridelku iskati morali pod zemljo, in ne samo na površju in v zraku; zasledovanje trsne uši pa bo po božji previdnosti ta nasledek imelo, da človeški um tudi drugih uim zasledi in spozna, kako silno malo da človek s svojo marljivostjo premore, če Bog naših pridelkov stoternih nezgod ne varuje. Kako lepa je toraj molitev: „Daj nam danas naš vsakdanji kruh!“ —

Varujte mlada drevesa po zimi! V zimskem času škodujejo drevesom najbolj zajci, posebau ob visokem snegu. Povijajte toraj drevesca s slamo, ali jih pa pomazite s živinsko krvjo, da se jih zajci ne lotijo. Kakor vsaka dobra stvar potrebuje tudi drevó dela in truda, preden se kaj haska od njega dobi.

J. K. v Babincih.

Spremenjena

Pravila

okrajne posojilnice v Ljutomeru.

III. O občnem zboru.

§. 26. Društvene pravice udov varuje občni zbor društva, v katerem ima vsak društvenik pravico glasovanja; pravice pa ne more društvenik drugemu odstopiti, niti več kakor en glas imeti.